

MOHAMED RIDOUANI

VERBINDEN BOVEN VERDELEN

*Mensen zijn de oplossing,
niet het probleem*

D/2018/45/59 | ISBN 978 94 014 5042 3 | NUR 740

VORMGEVING OMSLAG: Peer De Maeyer

VORMGEVING BINNENWERK: theSWitch

AUTEURSPORTRET OMSLAG: Karel Duerinckx

ILLUSTRATIE: Uncompressed

© Mohamed Ridouani & Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2018.

Uitgeverij LannooCampus maakt deel uit van
Lannoo Uitgeverij, de boeken- en multimediodivisie
van Uitgeverij Lannoo nv.

Alle rechten voorbehouden.

*Niets van deze uitgave mag vervoelvoudigd worden
en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie,
microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.*

Uitgeverij LannooCampus
Erasme Ruelensvest 179 bus 101
3001 Leuven
België
www.lannoocampus.be

INHOUD

Intro	7
1. De Straatmus	13
2. Verbinden is de weg vooruit	29
3. Nieuwe politieke stijl: de stad maak je sámen	41
4. De sluipende apartheid	59
5. We laten niemand achter	77
6. Berlin is poor but sexy	93
7. Het touwtje uit de brievenbus	107
8. Stad van aankomst	123
9. De positieve verandering	133

INTRO

SOMS SCHRIJF JE EEN BERICHT, SOMS EEN SPEECH EN – ZO blijkt – soms een boek. Dit is het boek. Met veel woorden, veel gedachten en vooral veel dromen.

Dromen is zo gek niet, dit jaar. In Leuven denken we aan 1968 en aan het jaar waarin studenten een nieuwe toekomst realiseerden. De wereld denkt aan Martin Luther King omdat hij in datzelfde jaar vermoord werd, maar de kogel kon zijn droom niet doden.

Dit boek wil graag de twee omarmen. Kijken naar wat de stad bezighoudt en wat belangrijk is voor haar inwoners. Maar ook kijken naar de wereld. Je kunt je ogen niet sluiten. De wereld woont hier. En wij trekken zelf de wereld in. Omdat alle grote dingen samen gebeuren. Anders gebeuren ze niet.

Ooit was deze stad een kleine kosmos, misschien wat ingedommeld, een provinciestadje. Dat veranderde de voorbije jaren voorgoed. In vijftien jaar tijd kwamen er vijftienduizend extra inwoners, vijftienduizend extra studenten en ook vijftienduizend nieuwe arbeidsplaatsen bij. We werkten daar hard aan en Leuven groeide uit tot een wereldstad in pocketformaat waar het bijzonder goed wonen is. Dat ziet de buitenwereld. De stad

kreeg prijzen voor leefbaarheid en duurzaamheid, werd door Europa uitgeroepen tot een van de acht ideale steden en tot de jeugdstad van Vlaanderen.

Dat kon alleen door positieve verandering die werkt. Voor iedereen, niet voor enkelingen. Geen verandering door het oplaten van ballonnetjes, wel door projecten die je écht ziet en voelt. Kijk maar naar Hal 5, de Abdij van Park, de renovatie van sociale woningen, de Vaartkom, het uitgebreide cultuuraanbod, het succes van het Buddy-project en het vele groen dat werd gecreëerd. We zetten Leuven MindGate op, Leuven 2030, en Samen Onderwijs Maken (SOM), die onze stad de laatste jaren naar een niveau hoger getild hebben. En de verleden tijd in deze laatste zin is maar het begin: we willen al die engagementen voortzetten, de stad blijven verbeteren, de uitdagingen krachtadig en slim aanpakken en we doen dat als proactieve overheid die durft te investeren. Maar we doen dat niet alleen. We doen dat liefst samen met zo veel mogelijk geëngageerde Leuvenaars. Wie zij ook zijn, van waar ze ook komen. Het is hun toekomst die telt.

Alle grote dingen gebeuren samen. En dat begint zeer kortbij, daar waar mensen elkaar kunnen vinden en waar ze zich het meest herkennen in de wereld: de buurt. Hun eigen nabije buurt. Niet op sociale media, of vanuit de ivoren toren.

Dit boek vertelt over die dromen en over hoe ik de wereld wil zien vanuit Leuven. Altijd vernieuwend, altijd verbindend, altijd versterkend. Omdat ik geloof dat je bruggen kunt bouwen, tegen verzuring, en omdat deze tijd vraagt om een bur-

gemeester die mensen verbindt en ze niet verdeelt. Iemand die op een slimme, krachtige manier mensen bij elkaar brengt voor de uitdagingen van morgen. In een stad die er voor iedereen is, die leefbare buurten heeft, een stad met schwung, een stad die iedereen kansen biedt.

Ik steek graag de hand uit in al de woorden die hier volgen.

Mohamed Ridouani

I De Straatmus

*De winnaar is de verliezer
die niet opgeeft.*

MIJN NAAM IS MOHAMED. MENSEN ZEGGEN VAAK MO. Ik werd geboren in het Sint-Rafaël-ziekenhuis in de benedenstad van Leuven. Mijn, allemaal jongere, broers en zussen heten Shauki, Choumicha, Nasir, Zakaria en Ihsane.

We zijn Leuvenaars.

We zijn Belgen.

Misschien zijn we nieuwe Belgen en nieuwe Leuvenaars, maar dat is de stad zelf ook. Nieuw, hoe oud de geschiedenis, de tradities, de rijkdom en de wetenschap er ook zijn. Maar nieuw omdat ik Leuven altijd als een stad van aankomst zag en omdat ze zich zo telkens vernieuwt en opnieuw uitvindt. Met mensen zoals mijn ouders, met studenten, professoren en onderzoekers, met ondernemers, met inwoners die elk een eigen achtergrond hebben, maar samen zijn we Leuven.

De stad van het humanisme van Erasmus en Thomas More, van nieuwsgierigheid en openheid naar de wereld zoals Mercator die had, tot baanbrekende inzichten die de wetenschap op haar grondvesten doen daveren, zoals Lemaître en zijn bigbangtheorie. Die stad gaat nu een nieuw tijdperk in door met voorsprong antwoorden te bieden op de grootste uitdagingen van onze tijd. Via innovatie en wetenschappelijke

voortgang biedt Leuven hoop in de strijd tegen levensbedreigende ziektes, klimaatopwarming en structurele ongelijkheid. Ondertussen leven, werken en studeren maar liefst 156 nationaliteiten in onze stad. Een wereldstad waardig, maar dan wel een in pocketformaat want tegelijkertijd is Leuven een stad op mensenmaat, waar je je geborgen voelt en altijd bekenden tegen het lijf loopt. Of zoals *The Guardian* onlangs titelde: 'Leuven is a friendly, relaxed and highly walkable town.'

Ik denk niet dat je ergens beter kunt geboren worden dan in deze stad.

Zouden mijn grootouders dat ook van Beni Touzine gezegd hebben? Het is een Berbers dorpje in het noorden van Marokko waar mijn ouders, Ahmed en Laaziza, geboren werden, in grote families die voor nieuwe grote families zorgden. Maar in de jaren vijftig was het leven er keihard. Er was amper eten om alle gezinsleden te voeden. Dat was het gevolg van de Tweede Wereldoorlog waarin Marokko voor de geallieerden een spil vormde om de Duitsers uit de mediterrane wateren te verjagen. Daarop volgde nog eens de onafhankelijkheidsstrijd tegen de Spanjaarden, die duurde tot de heroprichting van het koninkrijk Marokko in 1956. Mijn grootvader was een van de aanvoerders van de rebellen die het noorden van de bezetter moesten ontzetten. Marokko werd sinds 1912 opgedeeld tussen Spanje (noorden en zuiden) en Frankrijk (de rest). Zowel de Tweede Wereldoorlog als de daaropvolgende onafhankelijkheidsoorlog tegen Spanje en Frankrijk eisten een gigantische tol. Vele Marokkaanse mannen stierven op slagvelden dicht bij huis, maar ook overzees in Europa waar ze samen met de

geallieerden vochten. Velen van hen wisten bij hun sterven niet eens waar ze zich juist bevonden op de wereld. In het Waalse Gembloux liggen heel wat van deze mannen begraven. In het noorden van Marokko, vanouds armer en verwaarloosd, heerste grote hongersnood en de mensen zonden hun eigen kinderen weg naar het zuiden van het land en naar Algerije, op zoek naar een beter leven. Beni Touzine was voornamelijk platteland. Mijn vader moest als kind mee op het land werken, en 's nachts hout sprokkelen dat hij 's morgens vroeg in de omringende dorpen als stookhout verkocht.

Daar kan ik me niet veel bij voorstellen. In 1969 verliet mijn vader Ahmed het arme Beni Touzine en emigreerde naar Leuven. Het afscheid van zijn familie viel hem erg zwaar. Zijn vader begeleidde hem tot aan de havenstad Nador, vanwaar hij de oversteek zou maken. Een laatste vaarwel van een zestienjarige van zijn vader. De laatste keer, want enkele jaren later stierf mijn grootvader en ze hebben nooit meer fysiek afscheid kunnen nemen. Twee andere broers van mijn vader waren al eerder naar Europa getrokken. In een tijdperk zonder telefonische communicatie kun je spreken van een versplinterde familie. Ik heb vandaag nog familie in Marokko. Mijn grootmoeder van tweeënnegentig woont nog steeds in Beni Touzine.

Maar waarom Leuven? Er waren voorgangers uit het dorp en er was werk. Na de Italianen, de Spanjaarden en de Grieken had België een campagne opgezet in Marokko. In het Red Star Line Museum in Antwerpen heb ik gezien hoe dat ging. Na de mijnramp in Marcinelle zegde Italië het akkoord over arbeidsmigratie op. En dus kwam Marokko in het vizier.

Weinig Vlamingen noemden mijn vader Ahmed. In Leuven werd hij 'Ben' en dat is hij bij veel mensen nog. Vorig jaar stond ik voor het huis in de Jozef II-straat waar we als kind woonden en een oude buurvrouw vroeg me meteen hoe het met Ben was. Mijn vader begon bij aankomst te werken in Oud-Heverlee bij Vleminckx Sauzen, in de zomer verdiende hij bij door aardbeien te plukken; hij werkte een tijdje in een snackbar in Utrecht en zelfs in Dortmund. Die tijd in Duitsland noemt hij nog altijd de 'schoonste van zijn leven'. Als hij er was gebleven, was ik misschien nu kandidaat-burgemeester voor Dortmund.

Maar hij bleef niet. Hij kwam naar Leuven en ging eerst met zijn broers in de Mussenwijk wonen. Pas later in de Jozef II-straat. Aan de overkant. En in Leuven kwam hij in contact met een Limburgse aannemer bij wie hij voor het eerst officieel aan het werk kon. Hij werkte er de rest van zijn leven tot aan zijn pensioen. Als *polierder* van betonnen vloeren was hij een gewaardeerde arbeider en bij de aannemersfamilie zowat zoon aan huis. Hoewel mijn vader amper naar school ging, is hij een ongelooflijke *plantrekker*. Zijn werkgevers bouwden een heel hechte relatie met hem op. Op zijn sterfbed zei een van die mannen: 'Ben, ik hoop dat ik je nooit afgepeigerd heb.' Het pensioen van mijn vader is erg bescheiden, ook al heeft hij vanaf zijn zestiende (de kinderarbeid niet meegeteld) zware arbeid verricht. Maar veel Marokkanen moesten de eerste jaren vaak in het zwart werken, zonder vast arbeidscontract. En als ze dan een contract hadden, werkten ze voor zeer lage lonen. Daar betaalt mijn vader nu de prijs voor. En toch, terugkijkend, is hij bijzonder trots op zijn carrière. Het avontuur van de migratie

naar België, op zoek naar beter. Het doorbijten tijdens lange werkdagen en vele nachten. Iets kunnen opbouwen voor zijn gezin en het bezitten van een eigen huis vervult hem met trots.

Waarom zijn vandaag nog altijd zoveel jongeren van de tweede en de derde generatie ontheemd? Waarom spreekt de eerste generatie nog altijd niet al te best Nederlands? Omdat de eerste Marokkanen en Turken al in 1964 naar Vlaanderen kwamen en men pas 35 jaar later wakker werd. Zowat iedereen ging ervan uit dat al die gastarbeiders op een dag zouden terugkeren naar hun land. De taal leren was niet nodig. Integreeren was niet nodig. Maar de Belgische staat liet vanaf de jaren zeventig ook de vrouwen hierheen komen. *Happy wife, happy life* dacht men: zo gaan ze nog harder werken. Ook mijn moeder kwam. Enkele jaren na mijn vader. Van terugkeren was geen sprake meer, want er werden families gesticht en er ontstond een tweede generatie die hier geboren werd. Zoals ik. Zoals mijn broers en zussen.

24 november 1991 zorgde voor een eerste barst in de publieke opinie. De verkiezingen die ‘Zwarte Zondag’ werden genoemd door het succes van het Vlaams Blok, raakten een eerste zenuw. Paula D’Hondt kreeg een functie als Koninklijk Commissaris voor het Migrantenbeleid, maar pas na het jaar 2000 werd de noodzaak van een goede integratie pas echt ingezien. Ik was twaalf in 1991 en plots zag ik Filip De Winter met de iconische bokshandschoenen op tv, beelden van vliegtuigen die gastarbeiders zouden terugbrengen, ik las slogans die ‘inpakken en wegwezen’ schreeuwden en op de BRT mocht het Vlaams Blok

Al heel vroeg voelde ik: *jij zult het beter moeten doen*. Heel vroeg voelde ik hoe de dromen, verwachtingen en hoop van mijn vader op mij geprojecteerd werden.

dat racisme via de 'Uitzending door Derden' zelfs officieel verkondigen. Ik was twaalf en ik vond het zeer bedreigend.

Misschien is daar de kiem voor vandaag gelegd. Dat kun je nooit met zekerheid zeggen. Maar ik kan het vandaag niet uit mijn hoofd zetten. Ik ben zeer gevoelig voor stigmatisering en het wegzetten van mensen of groepen van mensen. Ik verzet me daar sterk tegen omdat ik weet hoe onrechtvaardig het is; wat voor sluipend gif het is. Het is zo gemakkelijk om tweedeling en haat te zaaien. Je hoeft maar een probleem te benoemen (werkloosheid, criminaliteit, economische achteruitgang ...) en te vingerwijzen naar een bepaalde groep in de samenleving en er komt een hele dynamiek op gang. Mensen worden verbaal gevisieerd en als op een hellend vlak verglijd je naar uitsluiting en segregatie. Verbinden en bruggen slaan, proberen oplossingen te vinden die werken in plaats van de platte retoriek die verdeelt, is natuurlijk veel moeilijker. Maar het is wel waar ik voor kies, zeer bewust, want het maakt deel uit van mijn overtuigingen en identiteit.

*Al heel vroeg voelde ik: *jij zult het beter moeten doen*. Heel vroeg voelde ik hoe de dromen, verwachtingen en hoop van mijn vader op mij geprojecteerd werden. Ik was de oudste zoon en voelde die verwachtingen: *jij gaat studeren, jij gaat het goed doen,**

jij mag niet meemaken wat ik heb meegemaakt, jij gaat een beter leven leven.

Dat besef was snel groot en erg aanwezig. Iedere generatie wil dat de volgende het beter doet. Het is iets wezenlijks. Ik weet niet of ik vandaag aan die hoop en verwachtingen van mijn ouders voldoe. Ik vind eigenlijk dat zij de grote sprong voorwaarts hebben gemaakt. Van een arm berberbestaan in de Rif via migratie naar een ander land hebben mijn ouders een beter leven kunnen opbouwen voor henzelf maar ook voor hun kinderen. Ze hebben ons de mogelijkheden en handvatten aangeboden die ons gaandeweg een kompas boden. Ik koester vandaag dezelfde hoop en dromen als mijn vader, voor mijn eigen kinderen. Dries en Ilias heten ze. Zeven en vijf jaar. Net als Geertrui, hun mama en de liefde van mijn leven, zijn ze leergierig, enthousiast en open naar de wereld toe. Ik koester hoop en dromen voor hen. Ik wil dat zij het op hun beurt beter hebben dan wij het hadden. In feite is het mijn overtuiging en droom dat alle kinderen, wie ze ook zijn en wat ook hun thuis-situatie is, het beter moeten kunnen hebben, vooruit kunnen gaan en erin kunnen slagen hun aspiraties waar te maken.

Daarvoor heb je een stimulerende omgeving nodig. Ouders, leerkrachten en een netwerk dat je vleugels geeft en de juiste waarden aanbrengt zoals openheid, leergierigheid en doorzettingsvermogen die je helpen je dromen te realiseren. Maar ook, zoals ik zelf heb ondervonden, zijn er kansen en rechten nodig, die je onderweg geboden worden: sterk en betaalbaar onderwijs, goede leerkrachten die in je geloven, een eigen kamer om te kunnen studeren, een studiebeurs, betaalbare zorg en extra

sociale ondersteuning. De kracht van de eigen wil en inzet gecombineerd met de juiste ondersteuning en zorg wanneer je die nodig hebt. De persoonlijke aspiraties, dromen en engagementen moeten nog meer dan vandaag door de solidaire gemeenschap van een stad, regio of land worden toegejuicht. En het is die solidaire gemeenschap die via de overheid, het onderwijs en allerhande voorzieningen op sociaal, cultureel en sportief vlak voor de nodige springplank zorgt.

Ik ben erg overtuigd van de wilskracht van de mens. Kijk hoe snel steden en hele landen weer opgebouwd worden na een verschrikkelijke oorlog. Na de Tweede Wereldoorlog vond Europa razendsnel een tweede adem. Expo '58 stond in België symbool voor hoop en geloof in de toekomst. Deze heropleving kon maar gebeuren dankzij de veerkracht en de wilskracht van mensen, gepaard gaand met massieve overheidsinvesteringen in infrastructuur, wegen, onderwijs, sociale zekerheid, innovatie en gelijke rechten. Vanaf 1948 (!) kregen vrouwen stemrecht in België, wat voor de emancipatie van de vrouw een grote stap voorwaarts betekende in de decennia erna. Persoonlijk streven en een ondernemende investerende publieke sector, die we in solidariteit met z'n allen mogelijk maken is het yin en yang van vooruitgang voor mij. Die twee zaken leiden tot een positieve verandering en vooral tot een geloof in de toekomst, in beter, voor de volgende generatie.

Persoonlijk heb ik ervaring met beide: via mijn ouders, leerkrachten en mentoren onderweg kreeg ik de kracht en het geloof in beter mee. Dat ik er hard voor moest werken ook. De winnaar is de verliezer die niet opgeeft, is er bij mij ingeprent.